

K O N S T E R N A

Zpravodaj základní organizace ČSOP „Rybák“ Svitavy

číslo 1, srpen 1998

obsah:

- 1.) Úvodem,.....
- 2.) Informace výboru ZO,.....
- 3.) Z činnosti naší ZO,.....
- 4.) Chystáme pro vás,.....
- 5.) Zprávy z úřadů,.....
- 6.) Všimli jsem si,.....
- 7.) Na cestách,.....
- 8.) Vybíráme z tisku,.....
- 9.) Bleskovky,.....
- 10.) Zážitky a postřehy z terénu,.
- 11.) Zoologická pozorování.

+++++

Úvodem....

Dostává se Ti (Vám) do rukou první číslo Zpravodaje naší ZO. Vychází přibližně po jednom roce existence organizace. Cílem Zpravodaje je přiblížit našim členům činnost výboru zvýšit podíl aktivity, soudržnost a informovanost nás všech. Věříme, že se tento tiskopis dostane i k lidem, které naše činnost zajímá, chtějí vědět, co je v ochraně přírody nového a se snahou ZO sympatizují.

Doufáme, že každý si ve Zpravodaji najde svoji rubriku a načerpané informace vás obohatí a povzbudí do další práce. I obsah Zpravodaje, který chceme vydávat 4-6x do roka, bude záviset na vašich podnětech a informacích. První číslo, které je z pochopitelných důvodů převážně monoautorické vám cestu naznačuje. Děkujeme všem, kteří se na vydání historicky prvního čísla podíleli.

Autorem názvu zpravodaje je Filip Jetmar, který doposud těm nechápavým rád vysvětlí význam tohoto slova pro naši ZO. Chytré, vtipné a přilnavé pojmenování redakce vřele uvítala a vzala za své. Nevešel-li se některý z příspěvků do tohoto čísla, jistě jej spatříte v čísle dalším (uzávěrka 2 čísla je 20. října !!!).

Pokud znáte někoho, kdo chce se zájmem náš zpravodaj odebírat, nahlaste jeho adresu členům výboru.

Přejeme pěkné a klidné čtení !

(PRÁVO NA TISKOVÉ A JAZYKOVÉ CHYBY VYHRAZENO !)

+++++

Informace výboru ZO.

* finance:

K 30.červnu muselo být předloženo odboru pro finance a ceny MěÚ Svitavy vyúčtování přidělené finanční částky 5000,-Kč pro naši organizaci na činnost (listopad 1997). K uvedenému datu jsme byli nuceni částku vyčerpat, a protože během roku (půlroku) jsme ji příliš nevyužívali, bylo nutné se s tímto problémem vypořádat.

Většinu našich prostředků jsem věnovali na proplacení cestovného při monitoringu, dále na fotodokumentaci Dolního rybníka, činnost ZO, administrativní výdaje, školení a nákup literatury (knihy Naši motýlí a Příručka pro určování evropských rostlin a živočichů jsou na výpůjčku k dispozici u předsedy).

V srpnu 1998 budeme opětovně žádat o stejnou částku, se kterou chceme lépe hospodařit a naplánovat její vyčerpání možná k větší spokojenosti členů ZO.

* vývěska:

Po dlouhých administrativních pochodech a složitém jednání se podařilo sehnat všechna potřebná potvrzení a povolení k instalaci vývěsky naší ZO. V současné době čekáme na konečné rozhodnutí stavebního odboru MěÚ Svitavy. Možná, že v tuto dobu již vývěska na svitavském náměstí před bufetem Slavia v podloubí čeká na vaše pohledy. Vyzýváme členy ZO k podnětům na obsah vývěsky.

* petice:

V současné době je podepsáno pod peticí za záchranu rybníků Dolní ve Svitavách a Nový u Opatova více než 430 obyvatel Svitav (včetně starosty a místostarosty Svitav). Stále ještě někteří členové vlastní podpisové archy (využijte každé příležitosti k podpisům a odevzdávejte je vyplněné).

Na další období je připravená nástěnka o problematice Dolního rybníka a peticí, se kterou můžete vyrazit do terénu ! Je k dispozici u předsedy ZO ! Využijte slunečných dnů k dobré věci !

+++++

Z činnosti naší ZO.

Pokus o odchyt husy indické (Anser indicus).

Jak překvapivý pohled se mi naskytl 1.května 1998,když jsem kontroloval Dolní rybník ve Svitavách! Na pravém břehu stál pár zvláště vybarvených hus. Vzpomněl jsem si,že podobné jsem fotografoval loni v Novém Dvoře u Opavy. Kde se tu vzaly? Neměly navíc žádný kroužek! V nastalé situaci jsem se musel vrátit domů pro foťák (abych na zpáteční cestě prorazil u kola duši !) a párek hus jsem pak několikrát zvětšil. Šlo to poměrně lehce, protože husy nejevily příliš pocit ohrožení. Už jsem si byl jistý,že se jedná o husu indickou. Po chvíli se obě husy odporoučely na Horní rybník, kde probíhaly rybářské závody.

Druhý den, v sobotu 2.5. při Vítání ptačího zpěvu, jsme netrpělivě vyhlíželi exotické husy a neustále přemýšleli, odkud asi mohou pocházet. Jak nemile jsme byli překvapeni, když jsme na konec naší trasy spatřili husy na břehu Horního rybníka a jedné z nich silně krvácelo levé stehno. Začali jsme spřádat plány na nelehký odchyt poraněné husy. Do akce se zapojil pan Rybář z Vendolí (účastník Vítání ptačího zpěvu), se kterým telefonujeme snad všem veterinářům v okrese (bez pomoci) a městské policii, která přijíždí na místo „činu“.

Situace není jednoduchá.Žhavím telefony(celkem asi 26 x),sháním pomoc pro odchyt,vhodné síť,loď,umístění v ZOO-Petr v Lačnově a volám do několika zoologických zahrad.Nakonec odpoledne s Petrem Škaroupkou,Milanem Janouškem,Tomášem Kotinským a panem Pěničkou plánujeme odchyt husy, která odpočívá na břehu Horního rybníka.Požizujeme také foto a videodokumentaci.Z hladiny se nám však záchrana nedaří a ani večer,kdy akci opakujeme,se nám nepodařilo husu chytit.V neděli pak sleduji obě husy na hladině Horního rybníka a večer již jen jednu intenzivně volající.Podle doposud neověřených zpráv nakonec poraněná husa ukončila ve Svitavách svůj život.V pondělí 4.května už nebyla žádná husa na rybnících spatřena.

Zajímavostí je, že jsem na místě, kde husy odpočívaly (Dolní rybník) našel předčasně vypuzené vejce, které s největší pravděpodobností patřilo husám indickým. A tak alespoň ještě jednu pozitivní zprávu. Při sobotním večerním odchytu jsme vyplašili na Horním rybníku jednoho kvakoše nočního (druhé oficiální pozorování po několika letech !).

Pozorování hus indických bylo zasláno k posouzení, registraci a seznámení Faunistické komisi České společnosti ornitologické. Domnívám se, že jen málokterý rybník v České republice se může pochlubit druhem, který původně pochází z oblasti Himalájí. V Evropě probíhá introdukce například v Rakousku, Nizozemí a Švédsku.

Jirka Mach

Přesazování prstnatců májových v Jedlové.

Rybářství Litomyšl připravuje výstavbu dvou menších rybníků v nejlepší rybníční oblasti Poličska-v okolí Jedlové. Pro budoucí rybník Lesní si stavitelé vybrali místo pod rybníčkem Janovský. Již samotný návrh neprošel klidnou cestou, protože rybník má zlikvidovat část rašelinné louky, kterých už v naší krajině není příliš. Naše organizace upozorňovala na nevhodnost vybraného území a za nedůsledné obhajoby odboru ochrany přírody RŽP OkÚ bylo vydané rozhodnutí o výstavbě. Na květnovém jednání s vedením Rybářství Litomyšl bylo dohodnuto přesazení zřejmě nejvzácnějších rostlin-prstnatce májového za určitou finanční částku pro naši ZO. Termín akce se několikrát posunoval, a tak se omlouváme všem, které jsme nestačili kontaktovat. Nakonec se vydávají členové výboru (M.Janoušek,F.Jetmar a J.Mach) dne 21.června na pokus zachránit orchideje před likvidací.

Nedělní dopoledne jsme pojali i jako exkurzi na rybníky v Rohozné, Stašově a Jedlové. Milan s Filipem tak mohli poznat oblast, které se ornitologicky věnuji poslední 3 roky. V duchu si říkám: „no Hvězda ani Nový to nejsou“ a vzpomínám na mnou zde potvrzené druhy ptactva. Po prohlídce rybníků Polní a Kmotr se vydáváme na místo určení, když jsme si všimli dravce, kterého jsme předtím neurčili.

Snad ještě za jízdy vyseďáme a dalekohledy míříme na hned s výkřikem určeného luňáka červeného. Úžas a překvapení byly na tváři nás všech, protože takto jsme pozorovali tohoto dravce (a navíc v této oblasti) poprvé v životě! Krásný dojem umocnil i pohled na kroužícího čápa černého, zpěv lindušky luční, hlasy křepelky polní, cvrčilký říční nebo krmení mladých bramborníčků hnědých.

Konečně jsme na louce, kde za rok bude dno rybníka. Nejprve zjišťujeme, že počet prstnatců nebude velký, ale potěšení jsme setkáním se suchopýrem úzkolistým a celou řadou různých ostřic (Milan i se zmijí obecnou). Samotné přesazování odkvetlých prstnatců asi o 40 metrů se stává celkem namáhavou prací, vzhledem k promáčení terénu. Nakonec přesazujeme asi 9 prstnatců a několik suchopýrů s vědomím, že naše práce může být i marná, neboť prstnatci žijí ve zvláštní křehké symbióze s podhoubím hub. Odjíždíme s pocití prospěšně vykonané práce, potěšením nad zdejší krajinou a známou skutečností, že o překvapení s ptáky není nouze.

Jirka Mach

Chystáme pro vás.

* KOSENÍ LOUKY V LAČNOVĚ:

V sobotu 22.srpna 1998 chceme posekat vstavačovou louku ve Svitavách-Lačnově(u lesního rybníčku).Louku o rozměrech asi 10x40 metrů sleduje pečlivě Milan Janoušek,který zde letos napočítal asi 80 prstnatců májových (chráněný ohrožený druh !). Pro perspektivu jejich další existence a zvýšení biodiverzity fytoocenózy této lokality, je nutné louku pravidelně kosit, což je dnes problematika nejen významných krajinných prvků, kam tato louka podle zařazení RŽP OkÚ patří. Věříme, že se nám podaří za naši práci vyinkasovat i určitou částku pro ZO od OkÚ. Pokusíme se i o lehký botanický průzkum letního aspektu.

Sejdeme se v 8.00 hodin u M.Janouška. (Pouze pokud nebude pršet !!!)

Sraz svitavských bude v 7.45 hodin na hrázi Dolního rybníka.(Přesun kolmo).

Potřebným vybavením bude kvalitní kosa, brousek a hrábě (popřípadě křovinořez).

Vyzýváme všechny členy k účasti na společné akci !

* EXKURZE NA VODNÍ NÁDRŽE NOVÉ MLÝNY POD PÁLAVOU:

Po dobrých loňských zkušenostech opět chceme (tentokrát ve větším počtu) navštívit vodní nádrž Nové Mlýny II pod Pálavou, Pouzdřanské rybníky a hnízdiště vlh pestrých a břehulí říčních. Doufáme, že znovu prožijeme krásné chvíle v zajímavé přírodě a mnozí z nás si jistě „připíšou“ třeba nové ptačí druhy. Vloni jsme zde pozorovali například zrzohlávku rudozobou, volavku bílou, volavku červenou, husu velkou, kormorána velkého, rybáka černého, racka bouřního, racka stříbřitého, vodouše bahenního, vodouše kropenatého nebo jespáka obecného.

Letošní pozdější termín slibuje při dobrém počasí průtah bahňáků.

Termín: sobota 28.srpna 1998.

Odjezd ze Svitav vlakem v 6.33 hodin (návrat do 20.00 hod.)

Cena plné jízdenky pro dospělé osobu je tam i zpět 136,-Kč.

Nahlásíte-li se závazně !!! dostatečně dopředu (do 20.8.), dá se zařídit hromadná jízdenka se slevou !!! Uvažujeme i o proplacení cesty pro členy ZO. Jinak je akce otevřená pro všechny obdivovatele krás přírody bez rozdílu pohlaví, víry, věku a členství v ZO.

Těšíme se na účast !

* PTAČÍ FESTIVAL:

Letošní Evropský festival ptactva proběhne ve dnech 3. a 4.října 1998. Na Svitavsku, kde již třetím rokem Festival pořádáme (úspěšně), se uskuteční tradiční dvě terénní vycházky :

- 3.října ve Svitavách (rybníky Dolní,Horní a Lánský).

Sraz zájemců je v 7.30 hodin před gymnáziem.

- 4.října na rybnících Hvězda a Nový u Opatova.

Sraz zájemců je v 7.20 hodin na vlakovém nádraží.

Součástí Festivalu jsou i doprovodné akce (v roce 1996 úspěšná výstava o ptactvu v Nadaci J.Plívy). V letošním roce proběhne s největší pravděpodobností přednáška pro učitele biologie, pracovníky úřadů, pozvané i volně příchozí o ptactvu na Svitavsku (J.Mach).

Máte-li nápad jak EFP vylepšit a co všechno uspořádat,kontaktujte neprodleně výbor ZO. V našich hlavách se rodí například myšlenka fotografické výstavy.

*** K avizovanému stoletému výročí ornitologických zpráv o rybnících Opatově (uvádíme v rubrice Bleskovky) vyzývá Filip Jetmar členy ZO k jakékoli formě projevu oslavy této události. Máte -li nějaký nápad, kontaktujte členy výboru !!!

+++++

Zprávy z úřadů.

Odbor životního prostředí MěÚ Svitavy (OŽP):

* OŽP vydal v červnu ročenku Svitavy-životní prostředí 1997, kde se můžete dočíst například o problematice čistoty ovzduší i vody, o městské krajině, odpadech, ptactvu Dolního rybníka, introdukci sokola stěhovavého, meteorologických údajích Svitav nebo o naší činnosti. Ročenku je možné koupit na podatelně MěÚ za 35,-Kč.

* V říjnu po vypuštění a výlovu Dolního rybníka začne město Svitavy regeneraci Horního rybníka (včetně opravy hráze, výpusti, částečného odbahnění a hlavně vybudování dvou poměrně velkých ostrůvků). Naše ZO se k regeneraci vyjadřovala ve správním řízení a naše připomínky o charakteru a umístění ostrůvků jsou součástí rozhodnutí. Zásah bude ukončen do konce roku 1999. My si můžeme slibovat možnost spatření vodních ptáků na průtahu při podzimním a jarním vypuštění, zlepšení estetického vzhledu rybníka a zlepšení podmínek pro odpočinek i hnízdění ptáků na Horním rybníku.

* 25.června došlo již podruhé k vypuštění 3 sokolů stěhovavých do intravilánu Svitav a jeho okolí. Jeden sokol byl několikrát spatřen u Dolního rybníka při lovu a konzumaci mladých racků chechtavých. Jakékoli zprávy o výskytu sokolů ve Svitavách je třeba hlásit OŽP, proto hlavu vzhůru i při pohybu městem. Tyto údaje berte jako interní informace, vzhledem k nutnosti ochrany tohoto silně ohroženého ptačího druhu.

* Autosalon Nissan bez povolení pokácel dvě statné lípy u silnice Svitavy-Polička nad „Vendolákem“, aby zde umístil na nyní velmi přehledném místě svoji reklamní ceduli. Příklad lidské drzosti řešil OŽP pokutou a příkazem náhradní výsadby.

* U silnice nad „Vendolákem“ ve směru na Poličku zamítl OŽP výstavbu nové čerpací stanice.

Referát životního prostředí Ok.úřadu Svitavy(RŽP):

* Po několika urgencích se uskutečnilo 3.7. na náš popud a za účasti vedení lomu MŠLZ Velké Opatovice, OŽP a RŽP (a za vstřícnosti všech stran), terénní jednání v pískovně u Svitav, ze kterého vzešla jistota, že území bude po dokončení těžby v rekultivaci území (2005-2008) počítat s ponecháním volných kolmých stěn pro hnízdění břehulí říčních. Počítá se i s návrhem území lomu zavodnit.

* RŽP odpověděl na náš návrh vyhlásit za významný krajinný prvek vlhkou louku mezi Lánským rybníkem a Vodárnou. Nenašel opodstatnění s konstatováním ochrany této lokality ve smyslu územního systému ekologické stability a problémem vhodné údržby louky. Negativně se stavíme k názoru, že RŽP vyhláší především lokality s cennou fytoocenózou.

+++++

Všimli jsme si.

Klíněnka jírovcová-nový škůdce ve Svitavách.

Všimli jsme si, že jírovce v parku u vily MěÚ jsou opatřeny upozorněním, že stromy byly ošetřeny chemickým přípravkem. Zvláště rodiče dětí, kteří v parku tráví chvíle odpočinku, se ptali, jak nebezpečná je tato situace. Mohli jsme se zeptat na OŽP MěÚ, ale byla to shoda okolností, že poslední číslo Niky přináší podrobnou anabázi o problematice ochrany jírovců.

V posledních letech se totiž výrazně rozšířil neprobádaný závažný škůdce jírovců-klíněnka jírovcová (*Cameraria ohridella*). Tento drobný motýl (celkem sympatický !) byl objeven v roce 1986 v Makedonii u Ohridského jezera. U nás byl poprvé zaznamenán v roce 1993 na jižní Moravě. Motýl způsobuje odumírání listů a podzimní rašení pupenů, což stromy výrazně vysiluje. Způsob jak klíněnku nejvíce oslabit je jarní shrabání listů (do 10.dubna) a letní postřik kmenů do výšky prvních větví (do 20.června) kontaktním insekticidem. Aby byl boj proti klíněnce efektivní, je nutné provést veškerá opatření současně na území celé republiky.

Jirka Mach

E.I.A na Hvězdě u Opatova

Ve čtvrtek 21.7. jsem navštívil rybník Hvězda spolu s RNDr.Milanem Macháčkem, který zpracovává dokumentaci k záměru zbudovat zde retenční nádrž a provádí hodnocení vlivů na životní prostředí (tzv E.I.A. podle zákona č.244/92 Sb.). Z relativně velkého množství materiálů, do kterých jsem měl možnost nahlédnout, si toho přirozeně příliš nepamatuji. Snad jen, že hráz rybníka by se měla navyšovat zhruba o jeden a půl metru, přičemž samozřejmě padne většina stromů, které zde rostou. Mělo by se to však týkat jen vlastní hráze a nikoli celého úseku podél procházející silnice. Navíc každý strom byl ohodnocen (újma odhadnuta tuším na 12 mil.Kč) a mělo by to být kompenzováno náhradní výsadbou, samozřejmě už mimo hráz. Podle p. Macháčka bude vyvíjen nátlak na co největší možné zachování porostů na hrázi a v jejím okolí (vzrostlé jasan, lípy a jilmy).

Bohužel, plánuje i navýšení hladiny stálého nadržení o 17 cm, tj. na kótu 420,40 m, údajně proto, aby zde byla zásoba vody pro stabilní odtok do Třebovky v případně letního sucha. Pan Macháček se prý pokusí tuto kótu snížit a bude požadovat, aby po úplném naplnění rybníka v předjaří(max. do 31.3.) mohla hladina jen klesat a nikoli stoupat (alespoň po dobu hnízdění ptáků).

Vznesen bude i požadavek na opravu a vybudování zpevněných ostrůvků pro ptáky. Shodli jsme se na tom, že by byla vhodná i oprava funkčnosti obtokového kanálu (zabránění kolísání hladiny). Toto vše, podobně jako např.eventuelní dohodu o nižším nadržení rybníka v prvním horku, je třeba protlačit i do nového manipulačního řádu. Celý záměr bude samozřejmě se vším všudy podroben také veřejné diskusi, a proto předpokládám, že se k tomu bude vyjadřovat i naše ČSOP.(Blíže informace rád podám osobně).

Filip Jetmar

+++++

Na cestách.....(tentokrát za ptáky do ZOO).

Ve dnech 25. a 26. června jsem navštívil známou ZOO-Safari ve Dvoře Králové nad Labem. Po obligátní prohlídce Safari, antilop, buvolů, slonů, opic, šelem, žiraf a nosorožců jsem pochopitelně nejvíce času věnoval ptákům. V ZOO jsou zaměřeni na chov vodních druhů (pelikáni, husy, kachny, kormoráni, čápi, labutě, ibisové, kolpíci, tenkozobci nebo pisily). Velmi nenápadně jsou umístěni plameňáci růžoví, které běžný návštěvník v této době ani nenajde (oprava sousedního pavilonu). O to milejší bylo pro mne pozorovat tak krásného ptáka. Navíc když vám poohalí i svoji snůšku nebo ukáže nedávno vylíhlé mládě! Nespustil jsem ukazovák se spouště fotoaparátu . Po chvíli pozorování jsem si uvědomil, o co jsem asi přišel při loňské návštěvě jižní Francie, kdy jsem se nacházel asi 60 km od Camarque, světově známém hnízdišti a shromaždišti plameňáků v Evropě.

Nejdéle jsem pobyl v nově otevřeném pavilonu ptáků deštných pralesů Afriky, Jižní Ameriky, Asie a australské oblasti. Jedná se vlastně o pavilony dva. V prvním jsou ptáci za tenkými ocelovými vlasci, ale v druhém už ptáci poletují volně kolem vás, hnízdí, loví potravu nebo jenom odpočívají. Provedení interiéru pavilonů je na velmi solidní evropské úrovni.Obdivovat zde můžete na 37 druhů tropických ptáků, kteří se k vám přiblíží i na vzdálenost dvou metrů (doporučuji přesto si vzít dalekohled).

Mě osobně byly sympatické hlasy a zbarvení sýkavky, tymálie nebo leskoptve. Zvláště mě upoutali běhulíci pestří, tyran benteví, bulbul rudoocasý, loskuták posvátný, ostnáci jihoameričtí a afričtí nebo ledňáček zelenohlavý. Pobyt v pavilonech je pohlazením po duši i studnou inspirace při cestě za poznáním ptáků, které s největší pravděpodobností v jejich původním prostředí nikdy nepoznáme. Všem (nejen ornitologům) návštěvu ZOO-Safari vřele doporučuji.

(Pzn.vstupné: dospělí 80,- a studenti 50,-Kč, hamburger 25,-párek v rohlíku a Budvar je za patnáct Kč. Uvítáte i návštěvu zooshopu).

Jirka Mach

+++++

Vybíráme z tisku.

NIKA

* Letošním laureátem Ceny Josefa Velka se stal JUDr.Petr Kužvart , za osobní nasazení při soudních sporech ve věci těžby zlata na Rožmitálsku a Kašperskohorsku a ve sporu o cementárnu ve Tmani. Cenu nadace Nika obdržel televizní pořad Nedej se ! ČT Praha za monitoring poškozování životního prostředí a podporu snah o ekologicky přijatelná řešení. (Nutno podotknout, že na ceně má částečný podíl i náš člen Marián Polák-viz pořad o rybnících na Svitavsku).

* 13.května schválil český senát poslanecký zákon č.123/1998 Sb. o právu na informace o životním prostředí,který platí od 1.července. Znamená to, že informace, se kterými disponují orgány státní správy (ale i právnické subjekty), by měly být přístupny všem, kteří o ně požádají. Zákon tedy otevře ministerské i jiné šuplíky, stovky ukrytých ekologických studií, rozpočtů a analýz. Tabu bude obchodní tajemství, ale jen do chvíle, než se dotkne ohrožování životního prostředí nebo například zdraví lidí. Tajemství bude zbavena i každá provozní činnost, kterou podnikatel působí na životní prostředí.(Všechny podstatné zákony o ŽP jsou k dispozici u předsedy ZO).

* Titul Ropák roku 1997 dostal generální ředitel Povodí Moravy Brno ing.Stanislav Novotný za technokratická řešení povodňových situací a výstavbu vodních děl. Vítězem ankety Zlatá perla roku 1997 se stal poslanec parlamentu Petr Nečas, který 11.7.1997 prohlásil: „Je třeba redukovat zákon o ochraně přírody, protože brání podnikání. Zatím žel tomu brání skupina fundamentalistů v parlamentu“(Všem oceněným blahopřejeme !).

* Knihkupectví Academia Wiehlův dům na Václavském náměstí v Praze zahájilo prodej odborné a populárně naučné literatury, přírodovědných časopisů, atlasů, map atd. na největší ploše v ČR. Otevřeno je denně od 9.00 do 20.00 hodin. Pro vysokoškoláky mají 15-ti % slevu.

* Po padesáti letech se vrací do českých řek losos,a to díky novému střešovskému zdymadlu a jeho přechodu pro ryby. Losos labský byl vysazen do Kamenice u Hřenska, Ploučnice u Stráže po Ralskem a Ohře u Žatce.

* Kritická situace nastala v letošním roce v Beskydech s vlky, kteří byli s největší pravděpodobností vystřílení. Existuje však předpoklad, že se vlci do Beskyd vrátí ze sousední slovenské CHKO Kysuce. Na Slovensku je ale tlak snížit stavy vlků o 2/3, čímž by se migrační tlak na západ podstatně snížil.

ŽIVA

* V loňském roce bylo otevřeno arboretum Křtiny (asi 20 km s. od Brna mezi obcemi Křtiny a Jedovnice), které je zaměřeno na domácí druhy dřevin (např. 44 druhů stromů a 115 druhů keřů). V areálu je k dispozici naučná stezka o délce 3 km. V letošním roce je možné arboretum navštívit do 11.10., denně kromě čtvrtka od 9.do 17.hodin.

VESMÍR

* Od roku 1986 se bobr evropský navrácí na naše území. Na řeku Moravu se rozšířil z rakouského Dunaje, do jižních a západních Čech putuje z Bavorska, z polského území pocházejí bobři na Odře v okolí Libavé. Z polského výsadku na Visle pak jsou jedinci,kteří se v roce 1997 objevili na Olši u Jablunkova. Od roku 1995 existuje stálá populace na Labi mezi Ústím nad Labem a německými hranicemi.V CHKO Litovelské Pomoraví se reintrodukce provádí od roku 1991. Další lokalitou výskytu bobrů je okolí Uherského Hradiště. Řeka Morava je dnes osídlena souvisle od Mohelnice po soutok s Dunajem.

* Patrně nejteplejším rokem za posledních 2000 let bude díky jevu El Niño letošní rok. Prvních pět měsíců roku 1998 bylo teplejších,než globální průměrná teplota Země od roku 1960. Snad i tyto údaje přimějí lidstvo ke snížení produkce skleníkových plynů, které způsobují oteplování naší planety.

SVITAVSKÝ TÝDENÍK

* Nový obchodní dům Billa u autobusového nádraží se zavázal vysadit podle potřeb města za 2 pokácené stromy nových 70. (Doufejme, že nezůstane jen u slibu, a že také vedení firmy počítá s instalací dosud chybějících odpadkových košů, stojanů na kola a laviček v okolí Billy).

+++++

Bleskovky.

* V okolí Dolního rybníka instaloval J.Mach na 20 tabulek, vyzývající návštěvníky území (především zahrádkáře, rybáře a pytláky) k nerušení hnízdících druhů ptáků.

* Mezi letošní hnízdící druhy Dolního rybníka patří například labuť velká (1 pár), kachna divoká (2-3), polák chocholačka (2), polák velký (1), potápka roháč (1), potápka černokrká (2-3), racek chechtavý (2000), lyska černá (do 10), slípka zelenonohá (3-4), rákosník proužkovaný (do 5), rákosník obecný (5-8), strnad rákosní (5-8) nebo moudivláček lužní (1). Pokus o hnízdění byl zaznamenán u motáka pochopa (1).

* Zvláštní hnízdo (dutina po vypadlé cihle) si vybral párek rehka zahradního na budově Prodejně centra u autobusového nádraží (v areálu 7.MŠ).

* Na pravém břehu Dolního rybníka se letos objevily 4 prstnatce májové a několik suchopýrů úzkolistých.

* Naše organizace se několikrát objevila v regionálním tisku v souvislosti s ochranou rybníků, Dnem Země nebo ekologickou výchovou.

* Mezi zajímavé druhy hmyzu Dolního rybníka patří letos například motýlice lesklá, vážka ploská, krajník pižmový nebo otakárek fenyklový.

* K hnízdění uvnitř rozestavěného domku na ulici Uzavřená ve Svitavách musel rehek domácí při červno-červencové snůšce prolétat otvorem 5x5 cm ve dveřích.

* Po zprávě L.Urbánka z Litomyšle o možném hnízdění čečetek zimních ve Svitavách, můžeme tuto skutečnost v letošním roce potvrdit. V zahradě 7.MŠ byla spatřena vzletná mláďata při krmení rodiči a zpívající samci na břízách.

* Filip Jetmar vysledoval, že nejstarší zpráva o výskytu, resp. zástřelu, nějakého ptačího druhu na Opatovsku, pochází z 26.9.1898, kdy byl uloven na Hvězdě jespák obecný (vzácnější forma schinzii).

* Letos poprvé se na Opatovsku vylíhla mláďata hned čtyřem párům čápa bílého (Třebovice, Opatov, Opatovec a V Zádolkách). V Opatově se jedná o první úspěšnou snůšku (F.Jetmar)

+++++

Zážitky a postřehy z terénu.

Vzácný ťuhýk po dvou letech opět na Svitavsku.

Když jsem se před dvěma lety dozvěděl, že jistý pan Chaloupka pozoroval ve Svitavách 12.května 1996 ťuhýka menšího, vyvolalo to na mé tváři jen nevěřící úsměv. Ťuhýk menší (*Lanius minor*) je totiž ze všech ťuhýků v České republice tím nejvzácnějším. Na našem území se dnes objeví jen zcela výjimečně a dobrých 10-15 let zde už nehnízdí. V novém Červeném seznamu ČR patří tedy do kategorie EW - vyhynulý ve volné přírodě. To je plněm souladu se situací v celé Evropě (ťuhýk menší obývá jižní polovinu Evropy až po Ural a Malou Asii), kde se velikost areálu i populace zmenšuje již 200 let. Podobně jako z ČR vymizel i z Francie, Švýcarska, Německa atd.

Právě velká vzácnost tohoto druhu a především jeho značná podobnost s ťuhýkem šedým (*Lanius excubitor*) byly hlavní důvody, proč jsem jeho pozorování panem Chaloupkou nemohl akceptovat. Navíc pozorovatel ani neposkytl přesvědčivý popis onoho ťuhýka (sám jsem s ním však nikdy nemluvil). Stejně odmítavě se k této záležitosti stavěl např. i kolega Milan Janoušek. Oba nás pak poněkud překvapilo, když byl výskyt ťuhýka menšího ve Svitavách publikován (Zprávy ČSO 1997, 44:64).

Teprve po dvou letech (takřka na den přesně) jsem uvěřil, že mohlo jít skutečně o ťuhýka menšího. A co mě přesvědčilo? Pouhých asi 15 sekund pohledu dalekohledem na tohoto nádherného ptáka. Stalo se dne 13.května 1998 u Nového rybníka u Opatova, kdy jsem na plotě poblíž husí farmy pozoroval jednoho samce. Bohužel namířený triedr mu zřejmě vadil, a tak po pár vteřinách odlétl na druhou stranu rybníka. I když, co se týče rychlosti obíhání Nového rybníka, vytvořil jsem ten den jistě osobní rekord, ťuhýka menšího se mi už nalézt nepodařilo.

Obraz samce sedícího na plotě však budu mít ještě dlouho v hlavě: velikostí mezi ťuhýkem obecným a šedým, snad jen trochu zavalitější, s nápadnou černou maskou, u které vás hned napadne, že pokrývá i čelo (což není u ťuhýka šedého). Spíše si všimnete narůžovělé spodiny těla a jednoduchého bílého zrcátka v křídle ve tvaru obdélníku, které asi první prozradí, že se nedíváte na ťuhýka obecného. Navíc záda nejsou hnědá, ale šedá, a to podstatně tmavěji než u ťuhýka šedého. To už začínáte tušit senzační pozorování a pozornost soustřeďujete na čelo, resp.černou masku. V ten moment vás však opouští štěstí a už jen smutně hledíte za odlétajícím opeřencem.

V obou případech se jistě jednalo o ptáky (možná o stejného jedince) protahující dále na východ, snad na hnízdiště v Polsku, na Ukrajině, v Bělorusku či Rusku. Že si pro tah zvolili i Svitavsko je povzbudivé. Uvidíme, zda se neobjeví ještě v dalších letech. Naším ornitologům bych to rozhodně přál, zejména těm, kdo na ťuhýka menšího ještě čekají.

Filip Jetmar

(Pozn. redakce: Patřím k těm, kteří měli možnost ťuhýka menšího spatřit na hnízdišti v maďarském nár.parku Kiskunsági při krmení vyvedených mláďat v roce 1997.Pták je to nádherný a ujišťuji ty, kteří ho nikdy neviděli, že záměna s jiným ťuhýkem je pro alespoň trochu zdatného pozorovatele na dobrou vzdálenost téměř nemožná. Jirka Mach).

+++++

Zoologická pozorování

Vybíráme pozorování zajímavějšího charakteru. Podrobnější údaje jsou uloženy v databázích pozorovatelů.

Obojživelníci (Amphibia):

Skokan ostronosý/syn.rašelinný/ (*Rana arvalis*):

14.04.98 - hlasy u Nového r. u Opatova (Jetmar)

23.04.98 - hlasy 1-2 ex., jezírko u Nového r. u Opatova (Jetmar)

Savci (Mammalia):

Kuna skalní (*Martes foina*):

04.07.98 - 1 ad. s mláďaty na půdě, Opatovec (Jetmar)

Ptáci (Aves):

Potápka rudokrká (*Podiceps grisegena*):

09.04.98 - 6 ex., Hvězda, Opatov (Polák)

Bukač velký (*Botaurus stellaris*):

29.03.98 - 1 ex., Nový r., Opatov (Beran, Jetmar)

Volavka bílá (*Egretta alba*):

09.06.98 - 1 ex., Hvězda, Opatov (Ziegler in verb.)

Kvakoš noční (*Nycticorax nycticorax*):

02.05.98 - 1 ex., Horní r., Svitavy (Janoušek, Mach, Škaroupka)

04.06.98 - 1 ad., Horní r., Svitavy (Mach)

Ibis hnědý (*Plegadis falcinellus*):

16.05.98 - 1 ad., Hvězda, Opatov (Jetmar)

Hvízdák eurasijský (*Anas penelope*):

19.03.98 - 105 ex., Hvězda, Opatov (Polák)

Morčák velký (*Mergus merganser*):

11.01.98 - 1M, Nový r., Opatov (Jetmar)

18.02.98 - 1M+3F, Nový r., Opatov (Polák)

Husa běločelá (*Anser albifrons*):

16.01.98 - 4 ex., spolu s 48 ex. hus polních, Nový r., Opatov (Polák)

24.01.98 - 12 ex., Nový r., Opatov (Janoušek)

Orel královský (*Aquila heliaca*):

30.05.98 - 1 imm., okolí Dolního r., Svitavy (Mach)

Včelojed lesní (*Pernis apivorus*):

10.05.98 - 1 ex. u nádrže nad Opatovem (Polák)

Luňák červený (*Milvus milvus*):

21.06.98 - 1 ad., rybníky Polní a Kmotr, Jedlová (Janoušek, Jetmar, Mach)

Orlovec říční (*Pandion haliaetus*):

29.03.98 - 1 ex., Hvězda a Nový, Opatov (Janoušek, Jetmar)

31.03.98 - 1 ex., Nový r., Opatov (Janoušek, Jetmar)

02.04.98 - 1 ex., -Ň-

07.04.98 - 1 ex., -Ň-

09.04.98 - 1 ex., loví na r.Horní a Dolní, Svitavy (Mach)

10.04.98 - 1 ex., -Ň-

10.04.98 - 1 ex., Hvězda a Nový r., Opatov (Janoušek, Jetmar)

11.04.98 - 1 ex., -Ň-

14.04.98 - 1 ex., Nový r., Opatov (Janoušek, Jetmar)

20.04.98 - 1 ex., Hvězda a Nový r., Opatov (Janoušek, Jetmar)

Sokol stěhovavý (*Falco peregrinus*):

02.07.98 - 1 juv. z introdukce loví racky na Dolním r., Svitavy (Mach)

08.07.98 - -Ň-

09.07.98 - -Ň-

Kulík písečný (*Charadrius hiaticula*):

15.03.98 - 1 ad., Hvězda, Opatov (Janoušek, Jetmar)

Slučka malá (*Lymnocyptes minimus*):

02. a 04.01.98 - 1 ex., Hvězda, Opatov (Janoušek)

Jespák bojovný (*Philomachus pugnax*):

12.-14.05.98 - 1M, Hvězda, Opatov (Jetmar)

Racek stříbřitý (*Larus argentatus*):

09.03.98 - 2 ad., Horní a Dolní r., Svitavy (Mach)

Racek černohlavý (*Larus melanocephalus*):

02.-24.04.98 - 14 poz. 1-4 ad., s projevy toku a terit.chování, Dolní r., Svitavy (Mach)

02.-08.05.98 - 6 poz. 2 ad., Dolní r., Svitavy (Mach)

15.-22.06.98 - 3 poz., 1-2 ad., Dolní r., Svitavy (Mach)

Rybák velkozobý (*Sterna caspia*):

20.04.98 - 2 ad., loví na Horním a Dolním r., Svitavy (Mach)

Rybák černý (*Chlidonias niger*):

12.05.98 - 38 ad., Dolní r., Svitavy (Mach)

12.05.98 - 26 ad. Hvězda, 12 ad. Nový r. = 38 ad., Opatov (Janoušek, Jetmar)

Rybák obecný (*Sterna hirundo*):

06.06.98 - 1 ad., Dolní r., Svitavy (Mach)

30.06.98 - 2 ad., Nový r., Opatov (Jetmar)

Mníšek šedý (*Myiopsitta monachus*): řád PAPOUŠCI !!!

09.04.98 - 1 ex., Nový r., Opatov (Polák)

Břehule říční (*Riparia riparia*):

07.06.98 - cca 12 nor, písčivna u Svitav (Mach)

Ťuhýk menší (*Lanius minor*):

12.05.98 - 1M, Nový r., Opatov (Jetmar)

Cvrčilka říční (*Locustella fluviatilis*):

21.06.98 - zpěv 1-2M, louka pod Janovským r., Jedlová
(Janoušek, Jetmar, Mach)

29.06.98 - zpěv 7M, Střelnice, Opatov (Jetmar)

Rákosník velký (*Acrocephalus arundinaceus*):

06.05.-05.06.98 - 6x zpěv 1-2M, Dolní r., Svitavy (Mach)

Bělořit šedý (*Oenanthe oenanthe*):

01.05.98 - 1M, pole u Nového r., Opatov (Beran, Janoušek, Jetmar)

Čečetka zimní (*Carduelis flammea*):

13.a16.07.98 - 1F krmí vzletné mládě, zahrada 7.MŠ, Svitavy (Mach)

Žluva hajní (*Oriolus oriolus*):

09.05.98 - 1M, přelet nad Horním r., Svitavy (Mach)

12.-14.05.98 - 1 ex., Hvězda, Opatov (Jetmar)

17.05.98 - -Ň-

11.06.98 - 2 ex., Hvězda, Opatov (Jetmar)

30.06.98 - 4 ex., Nový r., Opatov (Jetmar)